1855

ԵՐՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Ա Ր Փ Ի

ԵՐԱԶԱՏԵՑԱՆ

ՕՐԱԳԻՐ

ԱՂՓԱՅԻՆ

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԵՒ

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ԹԻՒ 5 — ՆՈՅԵՄԲԵՐ

ՋՄԻՒՌՆԻԱ,

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ԵՂԲԱՐՑ ՏԻՑԵԱՆ

ՈՒՑԵ

50, Բելմոնթ Ասպաէմ

ԱՐՓԻ

ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ

Գ. ՏԱՐԻ ՆՈՅԵՄԲԵՐ — 1855 ԹԻՒ 5

Մարդկային սեռին գլխաւոր ջանապահութիւնները.

Հարաւային Ասիացիք մարդկային սեռին երրորդ ջանապահութիւնը կը կազմեն. Հնդիկները իրենց հինսիային դրացի ազգերէն դիւրութեամբ կ'որոշուին. Հասակին և դիմաց գծագրութիւններին մէրինին խիստ կը նմանին. կազմուածքնին նուրբ և վայելուչ է, մազերնին սև, երկայն և հարթ, և քիթերնին ըստ մեծի մասին Հռովմայեցւոց քթին կը նմանին. Սակայն՝ գոյներնին, կլիմային զանազանութեանը համեմատ, կամ դեղին ձիթապտղի գոյն է և կամ սև, թէև ծոլը՝ արևելեան լեզուաց ճերմակ կը նշանակէ.

Կիները խիստ քնքուշ են, բայց դրեթէ մարդոց գոյնը ունին. Շուտ կը պառաւանան, և երեսուն տարեկան հասակնուն մէջ գեղեցկութիւնին կը կորնչցնեն.

Ա՛ս արևելեան ազգերը իրենց թուլութեանը և պատերազմի մէջ ունեցած անվարժութեանը համար՝ միշտ բռնակալներու գերի եղած են. Իրենց կլիմային թուլացուցիչ տպաւորութիւնը՝ անհոգ, հլու, մարմնասէր են, և հեռի ամեն տեսակ մտածութիւններէն.

Սոնց ցեղերէն շատերը կենդանի չեն ուտեր, և մրգոյզ միջատը նեղելէ կը զգուշանան. Ա՛ս աւելի իրենց հոգեփոխութենէ հաւատալէն յառաջ կու գայ, որն որ արևելեան շատ ազգաց մէջ երկար դարերէ հետէ կը տիրէ.

Բնութիւնները տոլորական կերակուրն է բրինձ, զգեստնին մետաքսեայ և բամբակեայ, և ծանրաբարոյութիւնը կը սիրեն. բայց ատ աւելի իրենց աշխուժութիւն չունենալէն է, քան թէ՝ իրենց խոհեմութենէն.

Պարսիկք և Աբաքացիք երրորդ կարգին մէջ կրնան սեպուիլ, ո-

բոնք արևելեան ովկիանոս կըզ-
ղիներուն մէջ ցրուած բնակիչ-
ներն ալ մեկ առ առնելով, խիստ
բազմաթիւ են։

Ամերիկէի խաւիղիները որոշ և
զարմանալի կերպով մեր տեսակ-
ներէն կը զանազանին, և ջորրորդ
տեսակը կը կազմեն։ Ը թիստ-
մորթ տոհմը Ամերիկէի մինչև
հարաւային կողմերը կը տարածի։
և թէպէտ գոյնով և դէմքով
իրարմէ քիչ մը կը զանազանին,
սակայն պէտք է ամենքն ալ նոյն
կարգին մէջ դնել։

Ինչպէս մեր ճերմակ ազգաց
մէջ կը տեսնուի, խաւիղիներուն
մէջն ալ իրարմէ աւելի գե-
ղեցիկները կը գտնուին՝ թէ-
պէտև ամենուն ալ գոյնը սև
է, մորթը կակուղ, և մազը
դանդուր։ Աչքերնին ընդհան-
րապէս մուրթ շագանակագոյն է,
քիթերնին տափակ և կարճ,
շրթունքնին հաստ, և ակռանին
փղոսկրի չափ ճերմակ։

Իրենց կլիմային տաքութենէն
տկարանալով, Ամերիկէի խաւի-
ղիներուն մարմինը թոյլ է, և
կազմուածքնին տկար։ Հետևա-
բար՝ մտաւորական կարողութիւ-
նին ընդհանրապէս իրենց մար-
մնոյն տկարութեանը կը հաւա-
սարի։ Դիտութիւնին կոպարա-
ւոր է, իրենք անզգայ, և շատ
անգամ չարագործ են։ Յիշատա-
կութեան արժանի քիչ յատկու-
թիւններ ունին, սակայն զգա-
ցումնին ազդու է, և սերերնին
կամ առեղծութիւնին չեմին ան-
սիճան է։

Ը ս տեղակ ժողովրդոց մէջ
ճերմակ մարմին ունեցող ալ
կը գտնուի, որոնք Ալպինեան
կը կոչուին։

Մարդկային սեռին զանազա-
նութեան հինգերորդ տեսակն
է Ամերիկայի բուն տեղացիները,
որոնք թէ գոյնով և թէ բնա-
կութիւնով աշխարհիս ամեն ազ-
գերէն կը տարբերին. բայց՝ ի
հիւսիսային Լաբլմացի ժողո-
վուրդներէն, որոնք Լափլան-
տացւոց կը նմանին, ընդհանրա-
պէս պզնձի կամ կարմիր գոյն
մը ունին, և կլիմաներուն զա-
նազանութեամբը գոյներնին ալ
քիչ մը կը տարբերի։ Մազերնին
սև և հարթ է, մօրուքնին ան-
գոյ, քթերնին տափակ, այտի
ոսկրնին բարձր, և աչքերնին
փոքր։ Դեղեցկանալու համար
զանազան ոդեղութիւններ կ'ընեն.
մարմիններնին և դէմքերնին սոսկա-
լի կերպով կը գծագրեն։

Ամերիկացի Հնդիկները ոչ
միայն մեր ար և լոկ տեսակնե-
ներէն աւելի տկար, այլև աւե-
լի վատասիրտ և աւելի ծոյլ են։
Ձախորդութեց կը համբերեն,
խոտութեանց սովրած են, և
մեղի խիստ ցաւալի երևցած
դիպուածներու և վտանգներու
խիստ անզգայութիւն մը կը ցու-
ցընեն, ու ամենևին հոգերնին
չեն ըներ. բայց աս ամենը գու-
ցէ աւելի իրենց սովորութենէն
և կրթութենէն չառաջ կուգայ,
քան թէ ճշմարիտ մեծանձնու-
թենէն։ Խիստ ծանրաբարոյ և
խոհուն կ'երևին՝ թէ և մտաւո-
րական կարողութենէն զրկուած
են։ Ւր արջառի իրենց չաղթած
թշնամիներուն վրայ բարբարոս
են, նոյնչափ բարեսէր ու սր-

դարաւոր իրենց ընտանեաց և տոհմին համար :

Մարդկային սեռին վեցերորդ և վերջին մեծ բաժանումը աշխարհիս ամենէն լուսաւորեալ և ամենէն քաջ մասն է, և կը պարունակէ Եւրոպացիները, որոք Ասիոյ, Կովկասու, Կասպից ծովին հիւսիսային արեւմտեան երկիրներուն, Աֆրիկէի հիւսիսային մասին բնակիչները :

Այս հեռաւոր և ընդհանուր սխռուած ազգերը իրարմէ բաւական մեծ զանազանութիւններ ունին. բայց ընդհանրապէս՝ իրենց դիմաց գծագրութեանը, գեղեցկութեանը, ըմբռնող կարողութեանը և իրենց մտաւորական կարողութեանց մէջ զարմանալի համեմատութիւն մը կայ : Ուրիշ երկիրներու մէջ ըստ մասին դարձած կամ անձանօթ բուսեաններն և գիտութիւնները իրենց մէջ խիստ բարձր կատարելութեան հասուցած են. իմայականութեան բարձր տաղանդները, օրաին ամեն առաքինութիւնները, և վերջապէս՝ մարդկային բնութիւնը լաւացնող և զարդարող ամեն բանը ամենաբարձր աստիճանը հանած են :

Այն ազգերը, որոնց հետ օտարազգիները խիստ քիչ կը խառնուին, և որոնք միւս ազգաց հետ յարաբերութիւն չունին, իրենց յատկութիւնները և ձևերը կը պահեն : Այսոր հակառակ՝ վաճառականութիւնը ծագած, կամ թէնամեաց յաձախ արշաւանացը ենթակայ եղող քաղաքաց ժողովուրդները սովորաբար խառնած կ'երևին, և տեսակին կը զանազանի :

Մարդոց ունեցած տարբեր հասակը կլիմային, անուշադեն կամ ուրիշ օրինաւոր պատճառներէ կախեալ է : Ընդհակառակ և բերրի երկիրներու մէջ մարդուս հասակը իր կատարելութեանը կը հասնի : Հասարակածին տակը և բևեռներուն կողմը՝ մարդս կամ տաքին և կամ պաղին ստատկութեանը համար՝ բնականէն ուելի կարճ կ'ըլլայ : Այսէ կը հետևի որ հասակին մեծութեան կամ փոքրկութեան գլխաւոր պատճառը կլիման և երկիրն է : Այսոք պէս՝ հովիտներու բնակիչները լեռնցիներէն աւելի կարճ են :

Կոյր ագահութիւն :

Քանի մը տարի յառաջ՝ Փարիզու յիմարանոցին մէջ Սիմէօն անուանով մէկը մեռաւ, որուն պատմութիւնը օգտակար դաս մ'է և արժանի հրատարակուելու : Երբոր մեծն Նափոլէօն իր որդւոյն այսինքն Հռովմայ թագաւորին պալատը Փոնտէնպլոյի մօտ շինել տալու էր, Սիմէօն անուանով կօշկակար մը փոքրիկ կանուխ մը ունէր այն տեղ. կայսրը շինուածքին կանոնաւոր ձևը չաւրելու համար՝ որոշեց որ այն կանուխը ծախուառնէ. ուստի գացին այս բանիս վրայօք անոր հետ խօսելու : Երբ Սիմէօն այս բանը իմացաւ, իր դրացիներուն հետ խօսեցաւ ու անոնց խորհրդովը իր փոքրիկ

տեղը 20000 ֆրանգ ուղեց տալու համար։ Ասոր վրայ արքունի կալուածոց կառավարութիւնը քանի մը օր խորհեցաւ, բայց վերջապէս որոշեց որ ծախու առնէ։ Սիմէօն, որ նորէն իր բարեկամներուն հետ խորհուրդ ըրեր, էր յայտնեց թէ՝ որովհետև անվիջապէս չկրնդունեցին իր առաջին խոստմունքը, ինքն ալ հիմա 40000 ֆրանգ կը պահանջէ։ Ա. յս գինը, որ տեղւոյն արժէքէն երկու հարիւր անգամ աւելի էր, տարապայման երևցաւ դործակալներուն, որոնց սիրտը նեղացաւ ու սկսան պատը շինել՝ անոր ձևը քիչ մը փոխելով։ Քանի մը ամիս ետև՝ տեսան որ անհրաժեշտ բան մ'է, խանութին տեղը առնել, ուստի նորէն Սիմէօնին դարձան, որ ալ աւելի բարձրացնելով գինը, 60000 ֆրանգ ուղեց։ գործակալները 50000 ֆրանգ տալ խոստացան, բայց ան կամակորութեամբ չկրնդունեց։ Ան առեն կայսրը հրամայեց որ այն խանութը չառնեն, և թէ որ պէտք ըլլայ քաղաքին փոխուի շինուածքին ձևը։

Խեղճ կօշկակարը աղէկ իմացաւ ան առեն՝ որ պէտք չէր այնքան դիմանալ։ ուստի դնաց ինքնիրեն անոնց որ իր խանութը 50000 ֆրանգի տայ, ետքը՝ 40000ի, ետքը՝ 30000ի, վերջապէս՝ 20000ի իջաւ։ բայց ոչ ոք ականջ դրաւ անոր խօսքին։ որովհետև շինուածքը ուրիշ ձևի դարձուցեր էին։ Վերջապէս որոշեցին զանի արժանաւոր դնովը առնել, բայց 1814ին վերահաս պատահարները մոռցուցին թէ պալատն ու թէ խանութը։ Երկրորդ տարին Սիմէօն աղքատութենէ նեղելով, իր խանութը 150 ֆրանգի, ծախեց ու քիչ ժամանակէ ետև այնպիսի ծաղրալից պատուասիրութեանը վրայ սաստիկ ցաւելով՝ խելքը թռցուց, անոր հարար վինքը չիմաթանոցին մէջ դրին, ուր եօթանասուն և ինը տարուան մեռաւ։

Վիճակագրական։

Երկրիս բնակիչները գրեթէ հաղար միլեօն կը հաշուին, որոնք երեք հարիւր վեցըլեզու կը խօսին և գրեթէ հազար տարբեր կրօնք ունին։

Աշխարհս մէկ չորրորդ մասը եօթը տարեկան ըլլալէն առաջ կը մեռնին, ուրիշ չորրորդ մասը՝ տասն և եօթը տարեկանէն առաջ։ Տասն և ութը տարեկանէն ետքը՝ մարդուս կեանքը ապահով է։

Հազար հոգիին հազիւ մէկը հարիւր տարի կ'ապրի։ Հարիւրին վեցը վաթսուն և հինգ տարեկան կրնան ըլլալ, և հինգ հարիւրին մէկը ութսուն տարի կընայ ապրիլ։

Տարուան մը մէջ երեսուն և երեք միլեօնէն աւելի մարդ կը մեռնի՝ որով մէկ օրը 91854 հոգի, մէկ ժամը 3 730, մէկ վայրկեանը 60, և մէկ մանրերկրորդը մէկ հոգի կ'ինայ։

Ամուսնացեալները ամուրիներէն և բարձրահասակները կա-

ձահասակներէն աւելի երկար ա-
տեն կ'ապրին :

Մեծաղնեաց վրայ :

Վէրը տեսակ գլխաւոր մեծաղ
կայ , ինչպէս են · ոսկի, արծաթ ,
պղինձ , երկաթ , կապար , և թի-
թեղ · ասոնց վրայ ոմանք սնդի-
կին ալ իբրև եօթերորդ մը կ'ա-
ւելցընեն · քնալուծութեան նոր
փորձերուն միջոցաւ՝ երեսուն
ուրիշ տարրին մեծաղնեը ալ ձան-
չցուեցան :

Ոսկին ամենէն ծանր , ամենէն
ղուտ և ամենէն տարածական մե-
տաղն է , և հասարակօրէն հան-
քերու մէջ կը գտնուի , թէ և
գետերու աւազին և տիզմին մէ-
ջէն ալ կ'ելլէ , մանաւանդ երբ
կուինեայի գետերուն մէջէն :

Աշխարհիս խիստ շատ կողմերը
ոսկւոյ հանքեր կը գտնուին , մի-
այն Եւրոպիոյ մէջ քիչ են : Ամե-
րիկայի Չիլիի , Փերուի , Գալի-
ֆորնիոյ , և Նոր Հոլանտայի Ա-
ւստրալիայի մէջ այս հանքերը
խիստ առատութեամբ կը գըտ-
նուին , բայց ամենէն ընտիր ոս-
կին Ուրալեան Հնգկաստանի մէջ
կը գտնուի :

Ոսկիին ամեն յատկութեանց
մէջ՝ անոր տարածականութիւնը
շատ զարմանալի է : Ունկի (ուղիղ
տրամ) մը ոսկին թիթեղնագոր-
ծը մուրճով զարնելով՝ անոր
մակերեսոյթը գրեթէ 150 քա-
ռակուսի ոտք կրնայ երկնցընել :
Իսկ եթէ նոյն ոսկին թել քա-
շուելու ըլլայ՝ հազար ոտքէն ա-
ւելի կ'երկարի , և այնպէս կա-
տարեալ կերպով , որ մանրադի-
տակի միջոցաւ անգամ անոր վը-
րայ փոքր ճեղքուած մը չտես-
նուիր :

Ընծաթը ճերմակ և թանկա-
գին մետաղ մ' է , և քայ 'ի ոս-
կիէն՝ ամեն մետաղներէն աւելի
ծանրակշիռ է : Աշխարհիս ամեն
կողմերը արծաթի հանքեր կան ,
բայց Փերուի և Ամերիկայի քանի
մը ուրիշ կողմերունը այնչափ
առատ և այնչափ անոպտուր են ,
որ չորս կամ հինգ հարիւր ոտք
խորնկութեամբ գետինը փորե-
լով , տակաւին հանքը չհատնիր ,
և հանքագործը կը պարտաւորի
այնչափ աստիճանաւոր սանդու-
ղէ վար իջնել և վեր ելլել :

Պղինձը կարծր , ծանր , տարա-
ծական , բայց հողէ և ծծումբէ
բաղկացեալ դժուարաւ հալեցող
մետաղ մ' է , և Շուեետէն զատ՝
Եւրոպայի ամեն կողմերը կը
գտնուի :

Երկաթը կարծր , լուծանելի ,
տարածական , ու հողէ , բորակէ
և ծծումբէ բաղկացեալ անղուտ ,
դժուարալոյծ և խառն մետաղ
մ' է , աս պատճառաւ կը ժան-
գոտի : Երբ երկաթը հրաշէկ ը-
նես , մուրճով զարնես , և թո-
ղուս որ ինքնիրեն պաղի՝ կը կա-
կուղնայ , բայց եթէ հրաշէկ ե-
ղած տեղը ջուրի մէջ խօթես՝
կը կարծրանայ : Թէպէտ երկաթը
ամենէն դիւրագին է , սակայն
ստուգիւ ամեն մետաղներէն ալ
աւելի օգտակար , և ամեն ա-
րուեստի և գործարանայ համար
անհրաժեշտ պէտք է :

Կապարը ծանր և կակուղ մե-

տաղ մ'է, սնդիկէ, ծծումբէ և հողէ բաղկացեալ։ Ա՛ս մետաղը աշխարհիս շատ կողմերը կը գըտնուի, բայց մանաւորաբար Ընդղիոյ մէջ լեցուն է։

Թիթեղը սպիտակագոյն մետաղ մ'է, բայց ոչ արծաթի չափ կաթը, և ոչ կապարի չափ կանկուղ։

Վէցը լիտր պղնձով, չիսուն լիտր կապարով և հարիւր լիտր թիթեղով անագի բաղադրութիւնը կը շինուի։

Սնդիկը անկատար մետաղ մ'է, վասն զի ոչ կը տարածի և ոչ կառանելի է, ոչ կ'երկարի և ոչ կը լայննայ։ Ա՛յլ ձուլեալ արծաթի նման լայն նիւթ մ'է, որ գլխաւորաբար Մաճառստանի, Սպանիոյ, Իտալիոյ և Փերուի մէջ կը գտնուի։ Սնդիկը, ոսկիին պատ, ամեն մետաղներէն ծանր, ամեն մարմիններէն աւելի ալ լուծական է։ Ա՛ս մետաղը ջրափաղանց ցնդական է։ Խիստ քիչ կրակով գոլորշի կը դառնայ։ Ոսկիի և արծաթի հետ դիւրութեամբ, և պղնձի հետ դժուարութեամբ կը մածչի։ Իսկ երկաթի հետ ամենևին չմածչիր։

Ընդ աշխարհի մէջ եղած մետաղի քերդը։

Գաղղիոյ մէջ եղած մետաղի քերդը մէկին հաշուով 108 ու կէս միլեոն արժողութեան կը հասնի։ Սարտենիոյ, Փիէմոնթի, Սաւոյի և Ջենովայի մէջ՝ 46 միլիոն։ Աւստրիոյ մէջ՝ 122 միլեոն։ Թոսկանայի և Փարմա ու Մոտէնա դքսութեանց մէջ՝ 10 միլեոն։ Հռոմմայ տէրութեան մէջ՝ 8ու կէս միլեոն։ Սիկիլիայի և Մալթայի մէջ՝ 21 միլեոն։ Ադրիական Օսմանեան նահանգներուն մէջ՝ 2 միլեոն։ Պաղեբիայի, Մաճառստանի և Սերվիոյ մէջ՝ 4ու կէս միլեոն։ Պալգանները Հարաւային կողմը Եւրոպական Տաճկաստանի մէջ՝ 6ու կէս միլեոն։ Յունաստանի և Յոնիական կղզեաց մէջ՝ 5 միլեոն։ Սպանիոյ, Փորթուկալի և անոնց մօտակայ կղզեաց մէջ՝ 16 միլեոն։ Միջերկրական ծովուն ափերկեան ծովեղերքին վրայ Մարոքի, Ալճայիրի, Թունուզի և Եգիպտոսի մէջ՝ 4 միլեոն։ Ինդոսթանի մէջ՝ 14 միլեոն։ Փոքր Ասիոյ և մօտակայ կղզեաց մէջ՝ 21 միլեոն։ Պորեստանի և քանի մը արաբացի նահանգաց մէջ՝ 11 միլեոն։ Պարսկաստանի Հերաթի և Գանտահարի մէջ՝ 23 միլեոն։ Թուրքեստանի մէջ՝ 6 միլեոն։ Հնդկաստանի մէջ, Գանգեսի երկու կողմը, Թոռքինն ալ մէջը առնելով, 120 միլեոն։ Փոքր Պուխարայի մէջ՝ 2 միլեոն։ Չինաստանի մէջ՝ 425 միլեոն։ Ճափոնի մէջ՝ 80 միլեոն։ Ամերիկայի Միացեալ—Նահանգաց մէջ՝ 5 միլեոն։

Ա՛ս վիճակագրական տեղեկութիւնները մեծագոյն մասամբ պաշտօնական արձանագրութիւններէ քաղուած են։

Վաճառականութեան վիճքը, և երեմ գործածութիւնը։

Առաջին ժամանակները՝ մարդոց ունեցած քիչ պէտքերը փոխանակութեամբ կը հոգացուէին։ Մէկը իրեն պէտք չեղած բայց ուրիշին հարկաւոր բանը կու տար, և անոր փոխարէնը՝ իրեն հարկաւոր բայց դիմացինին պէտք չեղած բանը կ'առնէր ա նորմէ։

Երբ մարդոց պէտքերը աւելցան, աս տեսակ փոխանակութիւնը խիստ անկատար և անբաւական երեցաւ։ քանզի՝ շատ անգամ կը պատահէր որ մէկուն պէտք ունեցած բանին հետ մէկը չէր ուզեր փոխանակութիւն ընել։ Ուստի՝ հարկ էր այնպէս արժոյ, միանգամայն և դիւրաւտար բան մը հնարել, որ ո՛չ պահելով և ո՛չ ժամանակ անցնելով հատնի, և որուն փոխարէն՝ դիւրութեամբ կարենան ուզածնին առնել։ Ոսկին և արծաթը չափեն աւելի աս նոյն յատկութիւնները ունին, և կրնան մաւոր բաժնուիլ դիւրագին պէտքերը հոգալու համար։

Ոսկին ու արծաթը վաճառականութեան մէջ մտնելէն քիչ ետքը՝ կշռոց չափը հնարուեցաւ։ քանզի առջի ըերանը՝ առանց կշռելու ոսկիին հետ փոխելով, կը խաբուէին։ անոր համար կըշիռք հնարեցին և չափով կը ծախէին։ Բայց աս չափով ալ դարձեալ խաբուելէ ազատ չէին։ ըստ որում խաբեբայ մարդիկ ոսկիին և արծաթին մէջ ստորին մետաղները կը խառնէին։ Ասոնց գութեան առաջը առնելու համար՝ հատարակաց դրոշմով մը ոսկիի և արծաթի կտորներ կոխեցին՝ անոնց զտութիւնը և քանակութիւնը հաստատելէն ետև։

Այս դրամի գործածութիւնը վաճառականութեան մեծ յառաջադիմութիւն մը տուաւ։ տակայն ինչպէս որ դրամները ձեռքէ ձեռք անցնելով կը մաշէր, աս կորուստին ալ ժամանակէ մը ետև ճար մը գտան, ու թղթադրամները հնարեցին, որոնք վաճառականութեան աւելի մեծ դիւրութիւններ տուին։

(Պիտի շարունակուի)։

ԶՈՒԱՐՃԱԼԻՔ

Տգետ ծառայ մը։

Մարդուն մէկը իւր ծառան կանչելով, կը պատուիրէ անոր, որ առաւօտուն կանուխ ելլելով ժամը 4ին արթնցնէ զինքը. ինչու որ ճին հարկաւ մեկնելու էր. ծառան գլուխը կը ծռէ. բայց "Կ'աղաչեմ, կըսէ, սի մտնիք զանգակը զարկէք որ ես ալ լսելով ելլեմ և արթնցնեմ զձեզ"։

Տգետ քան ցտգետ։

Տէր մը կ'լսէ իւր ծառային որ երթայ պատուհանէն նայի թէ արդեօք լուսցեր է. ծառան կու գայ և կը պատասխանէ. "Տէր իմ, լսսը չեմ տեսներ։ – Անմիտ կ'լսէ տէրը, ինչու հետդ ճրագ մը չես առներ որ տեսնես թէ լսսը ելեր է"։

Նամակի մը յանձնուած։

Անմտին մէկը իւր մէկ քնքուշ նամակ մը կը գրէ՝ աղաչելով որ քթախոտի ոսկի տուփը, որն որ անոր տունը մոռցեր է՝ իրկէ։ Կնքելու ժամանակը՝ տուփը կը գտնէ, ուստի նամակին միւս կողմը յաւելուած մը կը գրէ, այսպէս. "Գտայ, բարեկամ, մի աշխատիր գտնելու, և վերջը նամակը կը կնքէ և իւր ծառային հետ կը իրկէ զան"։

Անյաջի կտակ։

Մանկ վաճառական մը մեռնելու առենը իր կտակը գրեր է այսպես. " Յանուն Հօր և Որդւոյ և Հոգւոյն Սրբոյ՝ բան մը չունիմ, շատ պարտք ունիմ, և մնացածը կուտամ ազքատաց։

Փառասիրութիւն խայտառակեաց։

Մարդուն մեկը կը պատուիրէ իր ծառային որ կոշունքի կամ որ և իցէ հանդիսի մէջ գանուած առենը՝ բան մը խնդրելու ըլլայ, օրինակի աղագաւ՝ եթէ իր մեռնելու կամ կօշիկը ուզէ, ծառան հարցընէ անգամ մը թէ որը կուզէ մեծը եթէ պզտիկը։ Ծառան տիրոջը ըսածը միտքը կը պահէ, և երբորդ օրը՝ հանդէսի մը մէջ տէրը բաղձալով որ իր հայրն ալ հոն գայ, կը կանչէ իր ծառան և կ'ըսէ ամօր որ երթայ կանչէ զայն։ " Շատ աղէկ, կ'ըսէ ծառան, բայց աչք իմ, ըսէ ինձ թէ որը հարկ կ'ուզես, մեծը եթէ պզտիկը։ – Ամմա, կ'ըսէ, հօրը մեծը կամ պզտիկը կ'ըլլայ, – Հապա դուն ինձի չըսիր, կ'ըսէ ծառան, որ եթէ ուրիշներուն առջև ըլլաս, բան մը ուղած առենդ հարցընեմ մէկ մը թէ որը կուզես, մեծը եթէ պզտիկը. ահ, եթէ դուն մտիկը ես ես տակաւին չեմ մոռցեր "։

Թարգմանեաց ի գաղղիականէ

Տէրտ Յովհէփ Զայեան

աշակերտ

Մխսովպեան վարժարանին Զմիւռնիոյ։

Բարեաց պատահիան։

1539ին փիլիպպոս Բ. Սպանիոյ թագաւորը Վաճիկանի նորահաս ու երիտասարդ իշխան մը Հռոմի խրկեց պատուին քահանայապետական աթոռը ելլելուն շնորհիլ ըլլալու համար։

Պապը պատուիրն նորահաս դեսպանը հետևելով տուիրաւեցաւ ըսել. " Կ'երևի թէ քու մեծ իշխանդ մոռցեր չունի որ մօրուքը դեռ չբուսած դեռատին մը կը խրկէ ինձի։ – Թէ որ իմ վեհափառ Թագաւորս համարէր, պատասխան տուաւ դեսպանը և մեծամիտ Սպանիացին, թէ այդ արժանաւորութիւնը մօրուքին վրայ է, քեզի մէկ նախատ մը կը խրկեր և ոչ ինձի պէս աշխուժական մը "։

Լակոնական ձեւ մը։

Տղայոց թեատրոն մը կայ որ անօթ դատ վերադառնալիւն մը չունենալով, անոր առի երեսին մէջ պատկեր գրած կը։ Վերադառնալիքեան չ

Հպիշնեայ ի գիշերուիքեան ուռանող մանիկոյ։ Այս ձեռագիր քերականօրէն սեւելի հմուտ պատասխ լեի մը կը խրկէ որ անգամ մը աչքէ անցընէ, այն ալ բաժնուտս պէս դնելով, քանի մը օրէն նոյ կը խրկէ սրբագրեցի ըսելով, մինակ գիշերուիքեան բառին դ գիրը ի վրայած։

Անպիտան կնոջ մը տապանագիրը։

Հև քնահեալ յոյս տապան՝
Հինչ գործեր կինա անպիտան.
Ջերբր մասն աւուրն ցերեկ
Ի հրապուրանս ծախեր այն հեգ.
Ըղմի երրորդն ի կերուխում.
Եւ զնացորդն ի հազվագիս հում։

Անենայն սրբոց տօնախմբութեան օրը։

Խարդախ պատրաստի մը իր պատուց մուբհակին մէջ վճարման օրը այնպիսի տուրքի մը տօնին օրը կը դնէ, որ բոլոր տարւոյն մէջ յատուկ տօնի օր չունենար։ Գատաւորը սա խաբէութիւնը նկատելով, դատաւորին կը բացատրէ, և իմաստուն գատաւորը կը վճռէ որ ամենայն սրբոց տօնախմբութեան օրը վճարէ։ " Վասն զի, կ'ըսէ, հարկաւ այն օրը այդ տուրքն ալ կը տօնեմք "։

Իմաստուն և զգուշաբարոյ հայր մը որդի մը ունէր, որ բժշկութեան կը պատրաստէր. և լսելով որ մեծ տարի ալ վարդապետ ըլլալու միտք ունի, " Շատ աղէկ, կ'ըսէ, թող մեկը մեռ ցընէ, և միւսը թաղէ "։

Հանելուկ։

Կենդանեաց թագէն,
Մեղաց փերիակէն
Ինչ նշան կը ծողվէն։
Հինեն աղտարան,
Զոնիմ ես պահանգ
Այլ գիւն մի մրակ։
Կայծակին երբ պզտնէ,
Գլուխս բոցն առնէ,
Այրիմ և մաշիմ,
Մինալ որ հապնիմ։

Հոկտեմբեր ամսոյ Բառհանելուկին լուծումն է

Մարդ. Երդ. Մար (քիւրտ). Մարգ. (չամ աղաջը). Մար. (մէտրէ). Դրամ. Մարտ. (ամիս). Մարտ (ծխատերազմ)։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ԸՐՓԻ ԸՐԸՐԱՏԵՍԸՆ

Մարդկային սեռին գլխաւոր զանազանութիւնները 37
Կոյր ագահութիւն 38
Վիճակագրական 39
Մեռանիլու վրայ 40
Բոլոր աշխարհի մէջ եղած մեռաքին բերքը 41
Վաճառականութեան սկիզբը, և գրամի գործածութիւնը . . . 42
Տգետ ծառայ մը : – Տգետ քան զտգետ : – Նամակի մը յանձնուած . 43
Անցագի կաակ : – Փառասիրութիւն խոչոտանիելով . – Բարեզգած պատասխան – Լամնական ձև մը . – Ընտիրան հինգ մը տասնաւորը . – Անհայն օրերուց տօնախմբութեան օրը 44
Հանելուկ 44

ՀԱՕՐԸ ԵՒ ՍՊԿ ԳԻՇԵՐՆԵՐ

Դերձակին պատմած պատմութիւնը :

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՕՍՄԱՆԵԱՆ

Սուլթան Պայեզիտ Բ . Վէմ :

ԱՐՓԻ ԱՐԱՐՈՏԵԱՆԸ ամբողջ անգամ մը կը հրատարակուի ամէն ամսոյ 1ին՝ 32 երեսէ բաղկացեալ

Տարեկան գինն է կանխիկ Զմիւռնիոյ համար 35 գահեկան

Վեցմսեայ	.	.	.	30	.
Ամսական	.	.	.	6	.
Տարեկան գին դուրս գտնուած տեղերու	.			65	.
Վեցմսեայ	.	.	.	40	.
Ամսական	.	.	.	7	.

Սաստագրութեան տեղին է . Իզմիր . Տիհեանց գրատունը : Խոստակնոտոլիս , Գաւազեալ Ասատուր Պէրպէրեանին գրատունը :